

Voor: het Financieele Dagblad: Rubriek 'duurzaam ondernemen en beleggen'

Duurzaam bankieren - Voor een niche of de gehele markt?

In een economie transformeert een bank geld naar plaats, looptijd, schaal en risico. Via deze intermediaire functie heeft zij invloed op de ontwikkeling van de economie. Die invloed is niet alleen kwantitatief, maar kan ook kwalitatief zijn, aangezien een bank invloed kan uitoefenen op de aard van de economische groei. En dat is essentieel: bij duurzaamheid gaat het immers niet zozeer om minder economische groei (zoals vanuit de milieubeweging vaak valt te horen), maar juist om de aard van de economische groei. Banken scheppen, onder meer met hun financieringsbeleid, mogelijkheden voor duurzaam ondernemen.

Tussen vragers en aanbieders van geld bestaat informatie-asymmetrie onder meer met betrekking tot milieu-aspecten. Banken hebben de beschikking over een omvangrijk en efficiënt kredietverleningsapparaat. Zij bezitten daardoor een comparatief voordeel in informatie ten gevolge van de kennis die zij van sectoren, wetgeving en marktontwikkelingen hebben. Door een goed zicht op milieu- en daarmee samenhangende financiële risico's te ontwikkelen, kunnen banken een belangrijke rol vervullen in het reduceren van die informatie-asymmetrie tussen marktpartijen. Een bank kan aan het reduceren van die onzekerheid een waardering (prijs) geven. Tariefdifferentiatie naar duurzaamheidsaspecten is daarmee ook bedrijfseconomisch logisch uit risicoperspectief. De mogelijkheden tot tariefdifferentiatie worden nog verruimd, indien banken door een relatief 'goed' gekwalificeerde kredietportefeuille - uit oogpunt van milieurisico's - goedkoper middelen kunnen aantrekken, al dan niet gefaciliteerd door fiscale faciliteiten van de overheid. Risicogebonden premiedifferentiatie komt in Nederland al voor; de in 1998 opgerichte milieuschadeverzekering is daar een goed voorbeeld van.

Naast risicogebonden premiedifferentiatie kan niet risicogebonden premiedifferentiatie onderscheiden worden. Tegenover milieurisico's kunnen sterke financiële zekerheden of een gezond bedrijf staan. Bovendien kunnen ook milieuvriendelijke bedrijven met milieurisico's geconfronteerd worden. Een gediversifieerd aantal Zwitserse banken is daarom voorzichtig gestart met niet risicogebonden premiedifferentiatie. Hierbij wordt niet het milieurisico, maar de milieuvriendelijkheid of de duurzaamheid van bedrijven (eventueel relatief ten opzichte van de bedrijfstak) vooropgesteld. Daarbij kunnen dus financieel gezonde bedrijven geweerd of met een hoger tarief geconfronteerd worden.

Een discussie over de twee vormen van premiedifferentiatie roept de essentiële vraag op hoe om te gaan met bedrijven die (sterk) milieuvervuilend zijn, maar wel een belangrijke economische bijdrage aan de maatschappij en dus aan de economische dimensie van duurzaamheid leveren. Niche-spelers, zoals de Triodos Bank, weren dergelijke bedrijven. De heren Blom en Mees stellen, dat banken een "eigen verantwoordelijkheid" hebben ten aanzien van duurzaamheid (FD, 10-2-1999). Ook grootbanken onderschrijven dat, onder meer door ondertekening van de ICC- of UNEP-verklaring met betrekking tot de eigen rol in het nastreven van duurzaamheid. Het dilemma is of die verantwoordelijkheid wordt beperkt tot het segment in de economie dat nu al 'duurzaam' opereert, of dat verantwoordelijkheid wordt genomen voor de economie als geheel en dus ook voor sterk vervuilende bedrijven. Om inzicht te krijgen hoe banken met duurzaamheid omgaan, brengen Blom en Mees een model naar voren, waarbij banken kunnen worden ingedeeld in drie categorieën: passief/reactief, volgend/beperkt actief en actief/vernieuwend. Een dergelijk analyse-kader kan zeer verhelderend werken. Grootbanken kunnen, volgens hun definitie, niet in de laatste categorie vallen; deze categorie is, zolang te financieren ondernemingen nog niet allen duurzaam

opereren, alleen weggelegd voor niche-spelers. De bijdrage die banken als de Triodos Bank en de ASN Bank hebben geleverd op weg naar een duurzaam bankwezen moet worden toegejuicht. Er is echter meer onder de zon dan uitsluitend de duurzaam opererende bedrijven financieren; het gaat er vooral ook om om 'eigen verantwoordelijkheid' te nemen voor bedrijven die nog *niet* duurzaam opereren. Misschien zijn oplossingen voor *dat* vraagstuk juist 'vernieuwend'. Een alternatief model, dat is neergelegd in een eind 1998 door de Rabobank gepubliceerd boek, getiteld "Duurzaam Bankieren", lijkt meer ruimte te bieden voor inzicht in het dilemma van financiering van koplopers en/of achterblijvers. In dit boek wordt een onderscheid gemaakt in vier houdingen: defensief, preventief, offensief en duurzaam bankieren. Telkens staat hierbij de gehele markt centraal. Deeloplossingen voor segmenten van de markt kunnen hierbij een uitkomst zijn, maar in het proces naar duurzaam bankieren is essentieel hoe met beide 'werelden' wordt omgegaan.

Dit proces wordt helder bij duurzaam bankieren, waarbij men ook bereid is lagere marges en/of hogere risico's te accepteren om bepaalde activiteiten te stimuleren, die in het huidige economisch paradigma geen kans van slagen zouden hebben, omdat het risico te groot wordt geacht, de winstmarges te klein zijn, of de terugverdientijd te lang is. Het pad naar duurzaam bankieren is een leer- en zoekproces met vele zijpaden en met verschillende 'snelheden' (afhankelijk van de specifieke omgevingen waarin een bepaalde bank of afdeling binnen een bank functioneert). Daarbij is het zaak dat banken niet afschrijven op relaties die niet duurzaam handelen, maar dat zij deze juist begeleiden op de moeilijke weg naar een meer duurzame bedrijfsvoering. Tegelijkertijd zullen banken relaties met duurzame investeringsambities, met veelal nog een hoog innovatief gehalte, kunnen ondersteunen met (specifieke) financiële instrumenten in de verwezenlijking van hun ambities. Een bereidheid tot 'nee' verkopen (ook al is de investering commercieel interessant), *tenzij* het bedrijf bepaalde milieumaatregelen neemt, hoort daar ook bij. Het uiteindelijke doel is dat door deze houding van de bank ook de houding van de betrokken relatie verandert in een duurzame richting. Als meer banken een dergelijke houding gaan aannemen wordt een dergelijk beleid vanzelf weer marktconform. Door open met dit veranderingsproces om te gaan, zowel intern als extern, wordt de noodzakelijke voedingsbodem gelegd voor duurzaam bankieren. Dit is een proces wat niet van de een op de andere dag kan en zal plaatsvinden, maar wat nadrukkelijk al wel loopt.

Marcel Jeucken

Drs M.H.A. Jeucken is economisch onderzoeker bij de Stafgroep Economisch Onderzoek van Rabobank Nederland en auteur van het boek 'Duurzaam Bankieren'.